172

77

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ገዳም
ETHIOPIAN ORTHODOX MONASTERIES

P.O. Box 19025 - Tel. 282848 / 286871

ኢየሩሳሌም
JERUSALEM

دير الاثيوبي (الحبشي) الا
ص.ب. ١٩٠٢٥ – تلفون ٢٨٢٨٤٨ / ٢٨٦٨٧١
القدس

No. 358 / 86
Jerusalem ሚያዝያ 29·86 القدس

ለክቡር መልአከ ኃይል ተ/ጻድቅ መኩሪያ

በቅድሚያ የእግዚአብሔር ጸጋና ሰላም ይበዛልዎ ። ለጤንነትዎ እንደምን አሉ ? እኛ በእግዚአብሔር ቸርነት ደህና ነን ::

በ1883 ዓ.ም ከአለቃ ወልደ መድኅን አረጋዊ ስለ ዲርሡልጣን ገዳማችን የተጻፈ የታሪክ ማስታወሻ በወ/ሮ ማርያ ሊቀኒ እጅ ደርሶናል ::

ተወስዶ የቆየው በእርስዎ ጥረት ስለተመለሰ እናመሰግናለን ::
እግዚአብሔር አምላክ ይጠብቅዎ ::

አባ ማቴዎስ
የኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ኦ/ተ/ቤ/ክ ሊቀ ጳጳስ
ABBA MATHEWOS
Archbishop of the Ethiopian Church
In Jerusalem

የመጀመርያ፡ ታሪ
ክ፡ የሀበሻ፡ ከኘን
ት፡ ጀምሮ፡ የጀታ
ችን፡ መቃብር፡ ጎል
ጎታ፡ በሮምና፡ በሀ
በሻ፡ እጅ፡ ነበረ። የ
ሀበሻ፡ ንጉሥ፡ ቤጠ
ፋ፡ ማን፡ አርመን፡ ፈረ
ንጅ፡ ሮም፡ ሮቱ፡ የ

ሀበሻን፡ሰፋ፡፪ት፣
እጁን፡ወሰዱት፤በ
፩ዱ፡እጅ፡የሀበሻ፡
መንኮሻት፡ብዙ፡ዘ
መኙ፡ኖሩ፤ጊሳ፡ግኝ፡
ሞት፡ቢፈጁቸው፡
ግብፅ፡ግኝዘብ፡አጀ
ረገው፤ግደሙን፡ት
ባት፡ከሀበሾች፡ግዱ

ምዐ፡ግባ፡የሌጁቹ፡
ግንዘብ፡ነው፡ለኔ፡
ይገባኛል፡ብሎ፡፲
፩መጸሐፍት፡ነበሩ፡
በእሳት፡አቃጸሳቸ
ው፤በመጻሕፍቱ፡
የባሕር፡ዳብዳቤ፡ን
በረበት፤ደነኘ፡ለማ
ኞፋት፡፡ንዋየ፡ቅድ

ሳቱን፡ ያዘ፡ የንልኍ

ቷ፡ ፃሕል፡ ጹዋ፡ ዓ

ውዱ፡ እርፉ፡ መሶ

ቀል፡ አኅበር፨ የቀራ

ንዩ፡ ፃህል፡ ጹዋ፡ ዓ

ውዱ፡ ሰርፉ፡ መስቀ

ል፡ አኅበር፨ የመሴ

ቀሉ፡ ፃህል፡ ጹዋ፡ ዓ

ውዱ፡ ሰርፉ፡ መሰ

ቀል፡ አኅበር፡ ፲፪

ቱ፡ ዛበሩ፡ ጹና፡ የሶስ

ቶ፡ መቅደስ፡ ፃህሉ፡

ጹዋው፨ የወርቅ፡ ነ

ው፨ ሶስቱ፡ ዘውዱ፡

፴ቱ፡ አክሊል፡ ፫ቱ፡

የቁም፡ መስቀል፡ ፯

ቱ፡ የ፳፡ መስቀል፡ ፫

ቱ፡ ግዝት፡ ያለ፡ የቁም፡

መስቀል፡፱ት፡የወ
ርቅ፡ወንጌል፡ግብ
ረ፡ሐማማት፤ሃይማ
ኖት፡አበው፡የዳመ
ት፡ሰክሳር፡የዜማ፡
መጻሕፍት፡በምል
ም፡ነበረ፡
ዑ፡ነበረ፡፡ግንዝት፡ኚ
ሉ፡ግን፡ዓብርሃም፡
ጁሐሬ፡ከመስቀሉ፡

በሳይ፡፯ት፡፲ት፡ቤ
ት፡[illegible]ግ፡ከዚህ፡
ወዲህ፡የኖት፡ገዳም፡
ነው፤ዝብሎ፡ቀርጦ፡
ስጣቸው፡፪ቤት፡ክ
ርስቲያኝ፡ከአብር
ሃም፡ገዳም፡በታች፡
የጎልጎታ፤መመውጫ፡
ደጁ፡ሰላም፡ነበረ፡ዩ

ህም፡ የኔነው፡ አለ፨
መነኮሳቱ[illegible]፡ ሞ
ት፡ ፈጃቸው፨ ዛሬ፡
ግን፡ የኔ፡ ርስት፡ ነው፡
እንጅ፡ የአበሻ፡ ምን፡
ርስት፡ አለው፡ አለ፡፡
ትጠማኝ፡ ቢነግሡ፡
ባለርስት፡ ይሆናል፡
እንዲሉ፨ ስሙንም፡

ለውጦ፡ ጄር፡ ግብ
ፅ፡ ብሎ፡ ጻፈ፡፡ ጄር፡
ሡልጣን፡ የሚባለ
ው፡፡ ስው፡ ግን፡ አል
ተቀበለ ውም፡፡ ሮ
ምም፡ ጽሕፈህ፡ የሰ
ቀልህ፡ አለቦታህ፡ አያገባ
ህም፡ አውርድ፡ አለ
ው፡ ግብፅም፡ አውረድ፡

ሮቷው፡ ግዴ ሆን፡፡ ከ
ሞት፡ የተረፉትን፡
መነኮሳት፡ ወማዴ፡
አሳቸው፡ ውጦ፡ ግዘ
ሎ፡ የደከመ፡ ሰው፡
ዛይ፡ ቷገለው፡ ቷግ
ለው፡ እንዴሉ፡፡ ባዘ
ሸችም፡ ንጉሥ፡ ቤ
ጠፋ፡ ነው፡ እንጂ፡፡

ሮም፡ አርመን፡ ፈረን፡
ጂ፡ ደለደረጉትን፡ ነገር፡
ተጽሕፈ፡ አመ፡ ፳ሁ፡
ለጥቅምት፡ በ፲ወ፲
፱፻ወ፫፡ ዓመተ፡ ም
ሕረት፡ በዘመነ፡ ሉቃ
ስ፡ ወጽሕፈቱሰ፡ በኢ
የሩሳሌም፡ ቅድስት፡፡
፡ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡

ይህች፡ወረቀት፡ተ
ገለበጠች፡ከታሪክ፡
ቀዳማውያን፡ለኢት
ዮጵያውያን፡እለ፡ሀ
ለው፡በኢየሩሳሌ
ም፨ኢትዮጵያው
ያን፡ተቀምጠውበ
ት፡የነበረ፤የቦታቸ
ው፡ታሪክ፡ተጽፎ፡

ነበረ፡በመኋልይ፡
ዘሰሎሞን፨ተጽ
ፎበት፡የነበረ፡ይህን፡
ሥራ፨እናወራሳች
ኋለን፡ብዙ፡ቦታ፡እ
ንደ፡ነበራቸው፨እ
ንዲህ፡እንደ፡ባሕር
ያቸው፡ተሰውረው፡
ተቀምጠው፡ነበረ፡

እኔ፡ አውቃለሁ፡ ቦ
ታቸው፡ ሁሉ፡ ሄደ፡
አንድ፡ ብቻ፡ ደብር፡ ሥ
ልጣን፡ እንደቀረ፨
የነበሩትን፡ መነኮሳ
ት፡ ቀኑ፡ ጥር፡ ፲፯፡ ደህ
ሱ፡ ነበሩ፡ በደብር፡ ሥ
ልጣን፡ እንመሰክ
ራለን፡ እኛ፨ ይኸ፡ ቦ

ታ፡ የነርሱ፡ እንደሆ
ነ፡ በውነት፡ የፈረማ
ኑና፡ የኾሻኑ፨ ደግኙ
ት፡ ከገሌ፡ ታሪክ፡ ለግ
ሌ፡ ለክቡራን፡ ሕማም
ት፡ ከ፲፯ ዓመት፡ እ
ስከ፡ ፲፱፡ ዓመት፡ ድረ
ስ፡ ኢትዮጵያውያን፡
በኢየሩሳሌም፡ በነበ

ሩ፡ጊዜ፨በበኛ፡ቁ
ስል፡ታመመው፡አለቁ፡
መጻሕፍታቸው፡የ
ምስክሩ፡ወረቀት፡ዋ
ጋው፡የከበረ፡ለንርሱ፡
የሆነ፡ዕቃ፡ሁሉ፡በእ
ሳት፡ተቃጠለ፡በደዌ፡
ተመካኝቶ፨በአብ
ራሂም፡ባሸ፡ትእዛዝ፡

ከዋሽኙ፡ሁሉ፡ተጠ
ብቆ፡የነበረው፡ስለ፡
ምድራቸው፡ስለ፡ቦ
ታቻቸው፡ስለ፡ገዳማ
ቸው፡የሚመሰክር
ሳቸው፡በዚህ፡ክፉ፡
ጊዜ፡እኔ፡በራሴ፡አ
የሁ፨መጽሐፍ፡፳፫
ዓመት፡በፊት፡የተ

ዴሬገ፡ባድነት፡ከ
ከዋሽኑ፡ወረቀት፡ገ
ራ፡ከመጼፉም፡ተቀ
ምጦ፡የነበረ፡ያለ፡ሥ
ርዓት፡ያለ፡መበር
ዘር፡ያለ፡መፈለግ፡
ኢየሩሳሌም፡ዩህ፡ኘ
ያቄ፡ወዩ፡በውል፡ዩ
ቀማል፡፡ወዩም፡አዩ

ቀምም ፨ ፨ ለ ፨

እኔስ፡ኤሰባለሁ፡ያ
ህ፡ኝያቄ፡ያጠፋው
ን፡ወዴም፡የጠፋበት
ን፡ምክንያት፡ማወ
ቅ፡ያለ፡ሥርዓት፡ያ
ላገኘበ[illegible]፡በዓለ፡መ
ድኅኒት፡ሐቹም፡በ
መኝሳት፡በሕማሞም፡

ማለታቸው፡ነው።
የኋለኞች፡ኢትዮ
ጵያውያን፡በቍስል
ያለቁት፡ሽከ፲፱፻
፲ት፡በምዕራብ፡ቍ
ጥር፨በኢትዮጵያ፡
ቍጥር፡ሽከ፲፱፻፡
የግብፅ፡ኤጲስ፡ቆጶ
ስ፡ግስልዮስ፡መክፈ

ቸውን፡ወሰደዋቸው፡
ከኢትዮጵያውያን።

የኢትዮጵያውያን፡
ገዳም፡ቤት፡ክርስ
ቲያናቸው፡የነርሱ፡
የነበረውን። ይህ፡የአ
ርመን፡አለመጠንቀቅ፡
ነው፡ገዳሙን፡በው

ነት፡ሰዎቹን፡በሥር
ዓት፡አልጠበቀግሁ፡
የአርመን፡በትረኪ፡በ
ወኪልነቱ፡በውነት፡
አልሄደም፡አልፈረደ
ም፡ቦታውን፡ለመክፈ
ል፡ቤት፡ክርስቲያና
ችውንም፡ለማስጠት።
ከዚህ፡በኋላ፡ኢትዮ

ጵያውያን፡መጡ፡ከ
ሀገራቸው፡ከዚህ፡ያ
ሉት፡ቢያልቁ፡ሌሎ
ች፡እየተተኩ፡አደቋ
ርጡም፡ነበር፡፳ ከ፲
፯፻፬፡በምዕራብ፡ቁ
ጥር።በኢትዮጵያ፡፳
ከ፲፯፻፸፡ዓመተ፡
ምሕረት፡ከዚያ፡፪

ዜ፡እንስሶ፡እስከ፡
ዛሬ፡ለመምጣት፡አ
ሳቋረጡም፡ይመጣ
ሉ፡የሚመጡትንም፡
ግብፅ፡አርመን፡እንደ፡
ባርያ፡እንደ፡እንስሳ፡
አዋርደው፡ይገዟቸዋ
ል፡ከገዛ፡ቤተ፡ክርስ
ቲያናቸው፡እንደ፡ሌ

ባቸው፡አይወጡ
ም፡አይገቡም፨አር
መን፡በፈቀደ፡ጊዜ፡ይ
ከፍትላቸዋል፡ባል
ፈቀደ፡ጊዜ፡ይከለክ
ላቸዋል፨እንደ፡ወደ
ደ፡ያደርጋቸዋል፡በኋ
ይል፨እነርሱ፡ከፍተ
ው፡እንዲወጡ፡እንዲ

ይገቡ፤አቅምም፡አጡ

ኛ
ና፡በዴህ፡ያል፡መከ

ራ፡ከማብር፡በታች፡

ይኖራሉ።በግዛ፡ቦታ

ቸው፡በቤተ፡ክርስቲ

መ
ያናቸውም፡ለማባት

ይከለክላቸዋል፡
ና፡ለማለፍ፤በዚያው፡

ሰው፡የሞተ፡እንደ

ሆነ፡ዝቻ፡አሬሳውን፡

በዚያ፡ለማለፍ፡ይከ

ፍትላቸዋል፡እንጂ።

በተረፈ፡ተዘግቶ፡ይ

ኖራል፡መክፈቻው

ንም፡የገዳማቸውን፡

ያን፡ጊዜ፤ደጄ፡በገጋጋ

ሆ
ቸው፡ወራት፡ወሰዶ

ባቸው።ከገዳማች

ውም፡ካሉበት፡ህበ

ሾች፡ማግቷ፡ይዘጋች
ዋል፤ጧት፡ይከፍቷ
ችዋል፡እንደ፡ወደደ፨
እንዴህ፡ሁኖ፡በመከራ፡
መኖራቸው፨ደዌ፡ይ
ጼናባቸውና፡ደልቷሉ፡
ኛቲት፡ሕዝቡ፡ደሉት፡
ከዚያ፡ቦታ፤አእምሮ፡
በማጣት፡በበሽታ፡ያ

ልቃሉ፡ሐኪም፡አደ
ውቁም፡አይጠይቁም፨

እኔ፡አስባለሁ፡ከ፪ዓ
መት፡በኋላ፡ደብዳቤ፡
በደረሰልኝ፡ጊዜ፡ከመሀ
ሰፍን፡ኢትዮጵያ፡እራሱ፡
እሌ፡ከደጃች፡ውቤ፡ከ
ብዙ፡ኤጲስ፡ቆጶሳት፡
ሲለምኑ፡ገዳሙን፡ይ

ወስዱ፡ዘንድ፡ዘዋሮ
ችም፡የሚመጡት፨
የሚኖሩትም፡ከዚህ፡
ይሆን፤ዘንድ፡ከቶዘዙ፡
በኋትች፡ከረዳትነቴ፡ተ
ጠግተው፡በዚህ፡ፍቅር፡
አንድነት፤ቢገኙመኑ፡
ለኔ፡ፈቃድ፡አለኝ፨ገዳ
ማቸውን፡አስመልሽ፡

ለመስጠት፡ከልቤ፡
ያለውን፡ሁሉ፡ሳደር
ግሳቸው፡ለነርሱ፡የሚ
ጠቅም፡፩ድ፡ሳይቀር፡
እንደ፤መልካም፡ያህል፡
ወዳጅ፡ለጽኑ፡ፍቅረኛው፡
የሚያደርገውን፨መል
ካም፡ዳኛ፡ለሕዝቡ፡በቅን፡
እንዲፈርድ፨እኔም፡

እንዲህ፡አደርግላች

ሁ፡ነበር፨ ንገር፡ማን፡

ያለፈቃድ፡ምንም፡ሳደ

ርግ፡አልችልም፨ፈቃ

ድ፡አልመጣልኝምና፨

ፈቃድ፡ቢመጣ፡ካዘየ፡ነ

ው፡እንጂ፨ከእንግሊ

ዝ፡ንግሥት፨ ደግመ

ኛ፡ይህ፡ውል፡በራስ፡አ

ሊና፡በደጃች፡ውቤ፡

ይሆኑ፡፡ባንድነት፡ነበሩ

ና፡ተዋደው፡ተስማምተ

ው፡ከጳጳስና፡ከመሳፍ

ንት፡ጋር፡ይሰበሰቡ፡ዘን

ድ፡ከቤት፡መንግሥት፡፡

ከኙንት፡ ከመጻፉ፡የ

ተገኘ፡የደር፡ሥልጣ

ን፡ኃራኒ፡ዘንደማጊን፡
ዮንደስ፡ይሳል፡በጺፈ
ው፡ኃራኒ፡ደግሞም፡
በኹሻን፡የሑግ ለጠው፡
ከሮም፡ኢየሩሳሌም፡
በሽሕ፡፲፱፻፪፡ዓመተ፡
ክርስቶስ፡ቍጥር። ።

ግብፃች፡ ትእዛዝ፡መ
ጣላቸው፡ተሀበኞች፡

ጋራ፡በኢየሩሳሌም፡
ሥራ፡እንዲአደርጉ፡
አንድነት፡እንዲጸልዩ፡
በእሌኒ፡ቤተ፡ክርስቲ
ያን፡መስተሉ፡ተወጣ
በት፡በጎልጎታ፡መካ
ከል፡ይኸ፡በምሰሩ፡
ሥጣን፡ትእዛዝ። በ
ሊህ፡መካከል፡የማይ

ሆን፡ነገር፡ሆነ፡ሀበሾ
ች፡የግብፅን፡ቋንቋ፡
አይሰሙም፡ነበርና፡
የጌታችንን፡ልብሱን፡
የተካፈሉበትን፡ከጎ
ልጎታ፡ባጠገብ፡ሰጣ
ቸው፡ለሀበሾች፡የም
ሥሩ፡ሥልጣን፡ከእ
ሌኒ፡ቤተ፡ክርስቲያ

ን፡ግን፡አሶጣቸው፡

አስተዛድር፡

ደርመን፡ጳጳስ፡የኢየሩ
ሳሌም፡ቃሬክ፡በሁለ
ት፡ክፍል፡ጻፈው፡በ
አርመን፡ቋንቋ፡፪ተኛ፡
በአረቢ፡ቋንቋ፡ይሳ
ል፡የሰጥቡን፡ንጉሥ፡
ደግብጿቤ፡ሰደደ፡ኢየሩ

ሳሌም፡ለሰው፡ቃዴ፡
ከሸህ፡ከሯ፡ዓመት፡
በስሳም፡ቁጥር፡በክ
ርስቲያን፡ቁጥር፡ሽሕ፡
፯፻፯፡ቁጥር፡፡እንዴ
አውቅ፡የሀበሾችን፡ግዳ
ማቸውን፡ሁሉ፡በኢየ
ሩሳሌም፡፡የሚገዙት
ን፡የሚገባቸውን፡ቃዴ

ውም፡እንዴህ፡መለሱ፡
ማር፡አብርሃም፡የሚ
ባል፡ደግሞ፡መድኃኔ፡
ዓለም፡ማርያም፡ግብ
ፃዊት፡የምትባል፡ማር፡
ተክለ፡ሃይማኖት፡የ
ሚባል፡ቤት፡ክርስቲ
ያን፡ደግሞ፡አንድ፡ገዳ
ም፡በከተማው፡መኻከ

ሌ፡ ማር፡ ሚካኤል፡ ጳ
ኒ፡ ሁሉ፡ ሀበ ሾችኚ፡ የሚ
ነው፡
እንግዳችው፡ ፡በሉ፡ ጸፌ

✠ ✠ ቷሬኩኝ ኢጣ
ሊደ፡ የጸፈው፡ በ፩ መ፳፡
በሸሖ፡ ፤ ፲፱፻፫፡ ዓመ
ት፡ በፌረንጇች፡ ቍጥር፡
ሸሖ፡ ከ፱፻፰፱፡ ዓመ
በበሰዓትኩ
ት፡ ከተትሩ፡ በኋላ፡ ክ

ርስቶስ፡ መስቀሉ፡
ን፡ ተሸክሞ፡ ዘመጣ
በት፡ መንገድ፡ ወደጌ
ቴሴማኔ፡ ፊት፡ ነፋስ፡
ለመመቻት፡ ሲወጣ፡
ወቻድሮችን፡ ወደ፡ ሀበ
ሾች፡ ገደም፡ ሲሮጡ፡
ከመንግሥት፡ ቻግዝ ዘ
ው፡ አገኛቸው፡ ከሠ

ኙገዶ፡ ፨ ፨

ዳግመኛም፡የባሻው፡
ጸሐፌ፡ትእዛዝ፡አራ
ፍ፡የሚባል፡ሹም፡ሳ
ሉ፡የግብፅ፡ጳጳስ፡ነበ
ረ፡ባስልዮስ፡ከአር
መን፡ገዳም፡፩ት፡መ
ነኮሳት፡ደግሞ፡አይነ
ተኛ፡የመቃደር፡አለቃ፡

አሊ፡ አጋ፡ጁዝዳር፡
መኖሯ፡ከሀበሾች፡ግ
ዳም፡ሀበሾችም፡ከእ
ሌኒ፡ቤት፡ክርስቲያ
ን፡በሳይ፡ከጉባው፡ባ
ጠግብ፡ከብሳጡ፡ተ
ቀምጠው፡ነበረ፡የ ባ
ሻው፡ጸሐፌ፡ትእዛዙ፡
አራፍ፡ጠራቸው፡መ

ምነራችሁ፡ወዲቱ፡
ነው፡ንበሉ፡ቢጠይቃ
ችው፡ከዚህ፡የለም፡
አናውቅም፡አሉ፡ደግ
ሞ፡፩ተኛ፡ጠየቃችው፡
አናቅም፡አሉ፡መክፈ
ቻውን፡አምጡ፡አሳች
ው፡ሁሉንም፡መለሱ፡
የቤት፡ክርስቲያን፡መ

ክፈቻ፡አናውቅም፡
አሉ፡ኂሳ፡አሪፍ፡አፈ
ንዴ፡ደግሞ።ወይ፡መ
ክፈቻ፡አምጡ፡በመ
ልካም፡ቃል፡አለዚያ፡
እሰብረዋለሁ፡አሉ፡አ
ናመጣም፡አሉ፡ኂሳ፡
በግድ፡ሰበረው።የቤተ፡
ክርስቲያኑን፡ሳንቃ፡ሰ

ኅብረው፡ሊሳ፡መክፈ
ቻ፡አበጅተው፡ለግ
ብፅ፡ጳጳስ፡ሰጡት፡መ
ክፈቻውን፤ከተቀበ
ሉ፡በኋላ፡የግብፅ፡ግዳም፡
ተባለ። ነገር፡ግን፡ይህ፡
ቦታ፡የሀበሻ፡ግዳም፡እ
ንደሆነ፡ከጥንት፡ጀም
ሮ፡እናውቃለን፡ሲከፍ

እንኳን፡ሰው፡ቤተ፡ክርስቲያኑ፡ይመሰክራል፡ዘለ
ዓለም፡የሀበሻ፡እንደሆነች፡እናውቃለን፡

ቱ፡ሲዘጉ፡ለእንግ
ዳው፡ሁሉ፡ለፈረንጅ፡ሁ
ሉ፡እናውቃለን፡ይሳል፡
እልንበሳ፡ጉዳይ
አፄ፡ቴዎድሮስ፡ሳይ
በ፲፯፻፸፭ (1775) ዓ.ም፡
ነግሡ፡የነበሩ፡ከኢየ
ሩሳሌም፡ዴር፡ሡል
ጣን፡ከሀበሻ፡ግዳም፡
፹፬ት፡ዘመን፡የኖሩ

፶፲ት፡መንኰሳት፡
ነበሩ፡ልብሳቸውም፡
አጽፍ፡ነበረ፡ከዚህም፡
ወዲህ፡በዚያን ጊዜ፡አ
ብርሃም፡ጁሐራ፡የሚ
ባል፡የግ(ግብ)ፅ፡ሰው፡፡፲ባ
ርያ፡ይዞ፡ኢየሩሳሌም፡
መጣ፡፡ኢየሩሳሌም፡ገ
ብቶ፡ቤት፡ክራይ፡አ

ባብጸኛ፡ ኣብርሃም፡ ጁሐራ፡ በ[illegible]ኑ፭፩.ፆ፡
በቅዱሱ፡ ቦታ፡ ርስት፡ ኣስገኘልን፡ ህዳሴ፡
ጽፈ ዋለ።

ጣ፡ቢፈልግ፡፡ከሀበሾች፡
ገዳም፡መጥቶ፡መ(ነ)ኮሳ
ቱን፡ቤት፡አባካችሁ፡የ
ሃይማኖት፡ወድማችሁ፡
ነኝ፡አሳቸው፡፡እነሱም፡
የሃይማኖት፡ወድማች
ን፡ነው፡ብለው፡ቤት፡ሰጡ
ት፡ተገኘ፡በኋላ፡፡ባሮቹ፡
ይድ(በድ)ቧቸው፡፳መሩ፡ሲጣ

ሉ፡ጊዜ፡ኑ፡በሉ፡ብሎ፡
አሰፈራቸው፡አስወኙ
ሻ፡፡ ✝ ፡፡ ጸግመኛ፡ዴር፡
ይስሐቅ፡መጣ፡ፈረንጅ፡
ነው፡ሀበሾችን፡ከገጸማ
ቸው፡መመኙዋ፡ቤት፡አከ
ራዩኝ፡አሳቸው፡መነኩሳ
ቱን፡አብርሃም፡ጅሃራ፡ይህ
ን፡ሰምቶ፡(እኔ፡) እክራይሃለሁ፡

ብሎ፡እኩሉን፡ቤት፡
በሻወርቅ፡አከራየው፡
፫ት፡ዓመት፡ተቀመጠ፡
፫ት፡ዓመት፡በኋላ፡ክራ
ዩን፡ስጠኝ፡ቢለው፡አብ
ርሃም፡ጅሐሬ፡ደር፡ይሳ
ቅ፡ቢን፡አንተስ፡የሰውን፡
ቤት፡አይደለም፡ቀምተ
ህ፡ተቀምጠህ፡ደለ፡ብሎ፡

ክራዩን፡ከለከለው፡ሬ
ቀን፡እጅ፡አደገው፡፡ሀበ
ሸሹም፡መነኑሳት፡ከ
ሠራዩ፡ከዷኗ፡ሄደው፡ቢ
ጬሁ፡የሚሰሟቸው፡አ
ጡ፡እንዲህ፡እያለቀሱ፡
ዘሮቻቸው፡ነገር፡እረሀ
ብና፡በሽታ፡ፈጁቸው።

፨ ፨ከቀደመው፡

ነገር፡እንመለስ፡አ
ብርሃም፡ጁሃሬ፡ቤት፡
ን፡እጅ፡ካደረገ፡በኋላ፡
ኑ፡የሞኞች፡ቦታ፡አለ
ሳችሁ፡ብሎ፡ወደም
ስር፡ሳከ። አቡኑ፡ጊር
ጊስ፡የሚባል፡ቄስ፡ከነ
ምሽቱ፡መጣ። ዴር፡
ሥልጣን፡ገብቶ፡ተቀ

መጠ፡፡ ከቦታቸም፡
ቀርጦ፡ለመስኮብ፡
ሸጠ፡በ፫፻ወርቅ፡፡ ደኅ
ውም፡ቦታውን፡የሸጠ
ው፤ አቡነ፡ጊርጊስ፡፡ ተ
ሎ፡ሞተ፡ምሽምቱ፡
አለች፡፡ ከአቡነ፡ጊር
ጊስ፡ቀኖሎ፡አግ፡ባስ
ልዮስ፡መጣ፡፡ እርሱ፡ደ

ሞ፡ከገዳማቸው፡
ጨርሶ፡አሶጣቸው፡
መነኮሳቱን፡ሁሉ፤ ግል
በት፡እኅተው፡ባይሆ
ኛላቸው፤ እያለቀሱ፡
መነኮሳቱ፡ሁሉ፡ወጡ፡
ለዱኛም፤ ቢጨሁ፡የ
ማይሰማቸው፡ሆነ፡፡ የ
ዚያን፡ጊዜም፡የነበሩ፡

56

መነኮሳት፨ዮራስ፡
በረኩ፡እናት፡ወይዘሮ፡
ሂሩት፡እናቴ፡ወለተ፡
አማኑኤል፡እናቴ፡ወ
ለተ፡ተክለ፡ሃይማኖ
ት፨ዳሞቴ፡ወለተ፡
ማርያም፡ደብተራ፡ፍ
ሬ፡ከነምሽቱ፡ሃማሴ
ኔ፡ወልደ፡ማርያም፡ከ

57

ነምሹቱ፡አያ፡ኪዳኑ፡
ከነምሽታቸው፨እጂ፡
ቴዎድሮስ፡ወይዘሮ፡
ሣህሊቱን፡እናቴ፡ናት፡
ገብለው፨አቡነ፡ሰላማ
ም፡ልጂ፡ናት፡ገብለው፡
ደር፡ሥልጣን፡ከቦቿ
ዋ፡ከሀበሻ፡ገዳም፡ት
ቀመጥ፤ገብለው፡ሰደዱ
ችው፡መጡ፡ከማህሩ

ቤት፡ገብተው፡ተቀ
መጡ፡ይኸውም፡የማ
ኅበር፡ቤት፡የተባለው፡
ጥንት፡በእቴጌ፡ምንት
ዋብ፡ጊዜ፡ነው፨ ፨ ፤
መድኃኔ፡ዓለም፡ታ
ቦት፡ነበሯት፡ከጎልጎ
ታ፡ከቀራንዮ፡እንደን
ት፡ለጥዋ፡ነው፨ ፨
ይን

ይህ፡ሁሉ፡ግፍ፡መ
ደረጉ፡ከእቴጌ፡ምን
ትዋብ፡ወዲህ፡የሀበ
ሻ፡ነገሥታቱ፡መሳ
ፍንቱ፡የኢየሩሳሌም፡
ን፡ቦታነት፡አልፈለጉ
ትም፡ነበረና፡ልብስ
ና፡ቀለብ፡በማጣት፡የ
ሀበሻ፡መነኮሳቱ፡ሁሉ፡

በረሀብ፡በበሽታ፡በ
ብርድ፡አለቁ፨ገዳማ
ችውም፡እሮም፡አር
መን፡የወሰዱት፨የቀ
ረው፡ግን፡እፈረስ፡ተ
ቀምጦ፡ነበር፨መይ
ዘሮ፡ሣህሊቱም፡በአ
ጼ፡ቴዎድሮስና፡በአ
ፁና፡ሰላማ፡ዘመን፡በ

ሀበጡ፡ጊዜ፨ከዚኽ
ው፡መድኃኔ፡ዓለም፡
ታቦት፡ከነበረት፡ከ
ብዙ፡መነኮሳት፡ጋራ፡
እንደ፡ነበሩት፡የታወ
ቀ፡ነው፡ይህ፡ሁሉም
ንም፡ምስክር፡አያስፈ
ልግ፡በሮፓ፡ያሉ፡ሁሉ፡
ያውቃሉ፡፡የዴር፡ሡል

ጣልንስ፡ ገዳምነት፡
የሀበሾች፡ እንደሆነ፡
የታወቀ፡ የተገለጠ፡
ነውና፡፡ በግብፅ፡ እን
ኪን፡ ያለው፡ የኢትዮ
ጵያ፡ ገዳም፡ ከነጉልቱ፡
እጅግ፡ ብዙ፡ ነው፡ በደ
ብረ፡ ቍስቋም፡ ያለ
ው፡ መሬት፡፡ ዙግ፡ ሃረ

ት፡ ምድር፡ አለ፤ በ
ሱግ፡ ሃረት፡ ምድር፡ አለ፤
በምንሺየ፡ ሣ ምድር፡ አለ፤
በምን፡ ፊሉግ፡ ሸ ምድ
ር፡ አለ፤ በስንቡ፡ ሣም
ድር፡ አለ፤ ከገዳሙ፡ ደጅ፡
ል ድ፡ ምድር፡ አለ፤ ዴቱ፡
እጅ፡ የማብጸች፡ ነው፤
ል ዱ፡ እጅ፡ የኢትዮጵ

ያ፡ነው፡ደብዳቤው፡
ንዋየ፡ቅድሳቱ፡በግ
ሁ፡ሳሙ፡ግመሉ፡አ
ህያው፡ይኽ፡ሁሉ፡የ
ሀበሻ፡ነው፨፩ት፡መ
ንበር፡በጠፍር፡የተ
ሳበ፡የሀበሻ፡መንበር፡
የታወቀ፡ነው፡ወፍ
ጨው፡ሊጥ፡የሚታሽ

በት፡ገበታ፡ይህ፡ሁሉ፡
ቤት፡የመለሰውን፡ማ
ጀት፡የጎረሰውን፡እ
ንዲሉ፡ሁሉንም፡ወር
ሰውናል፨ደብዳቤው
ም፡በግብፅ፡እጅ፡ነው፡
ያለ፡ታቦቱም፡ጴጥሮ
ስ፡ወጳውሎስ፡ነው፡
የጥንቱ፡የሀበሻ፡ታቦ

ት፡፡ መነኮሳቱንም፡
በሽታ፡ቢፈጃቸው፡
ሁሉን፡ወረሰው፡ቀሩ፡
ገዳሙም፡ከጠፋ፡፶ዓ
መት፡ነው፡ሊቀ፡ጳጳ
ሱም፡አቡነ፡ዮሐንስ፡
ነው፡፻፳፫ኛው፡ነው፡
ቀኖና፡በሀበሻም፡አ
ቡነ፡ሰላማ፡፲፫ዓመ

ት፡ከዚያ፡በፊት፡፲፫
ዓመት፡ገዳሙ፡ከጠ
ፋ፡፶ዓመት፡ደልነው፡ደ
ህ፡ነው። ዳግመኛም፡
ከታሕታይ፡ግብፅ፡ደ
ለው፡ገዳም፡ዱምያጥ፡
ይባላል። ታቦቱም፡ቅ
ዱስ፡ጊዮርጊስ፡ነው፡የ
ሀበሾች፡ጉልት፡እንደ

ሆነ፡ሁሉ፡ያውቋዋ
ል።ጥንትም፡የሀበሻ፡
መነኮሳት፡ወደ፡ኢየ
ሩሳሌም፡ሲመጡ፡ግ
ብፅ፡ክሊቶ፡ጳጳሱ፡በ
ደረሱ፡ጊዜ፡ድሞዶጥ፡
ከቦታቸው፡ሂዱ፡እረ
ፉ፡እያለ፡ይሰዱቸው፡
ነበረ።ይኸውም፡የሚ

አርፉበት፡ቤት፡ዳግ
ማዊ፡ዳዊት፡ያሰሩት፡
የሉካዴ፡ቤት፡ነው፡ከዚኸው
ም፡አረፉው፡ሰንብተ
ው፡ወደ፡ኢየሩሳሌም፡
ሲኼዱ፡ሰንቃቸውን፡ሰ
ጣቱው፡ይሰዷቸው፡ነ
በር፡ይኸውም፡በአጼ፡ቴ
ዎድሮስ፡መንግሥት፡

ነው፡ ይደረግ፡ የነበረ ፨

፨ ፨ ከዚያ፡ ወዲህ፡
ግን፡ በዴር፡ ሡልጣን፡
ነገር፡ የተነሣ፡ አባ፡ ባስ
ልዮስ፡ ሀበሾችን፡ አት
ቀበሉ፡ የሀበሻ፡ ጉልት፡
ነው፡ ብሳችሁም፡ አት
ናገሩ፡ ብሎ፡ አባ፡ ቄር
ሎስ፡ ነገረው። እርሱ

ም፡ ከለከላቸው፡ ከ
ዚኽም፡ ቀድሞ፡ አቡ
ነ፡ ጴጥሮስ፡ አቡነ፡ ሰማ
ን፡ ሹሞ፡ የሰደደው፡ ሀ
በሾችን፡ በሥርዓት፡
አልቀበላቸውም፡ አለ፡
መነኮሳቱም፡ ተስብ
ስበው፡ ሄደው፡ ለባሻ፡
ጩሁ፡ እስማኤል፡ ባ

ሿም፡ ሊቀ፡ ጳጳሱን፡
አስጠርቶ፡ አንተ፡ ያ
ገዝከው፡ ሁሉ፡ ቦታ፡ የሀ
በሻወች፡ እርስታቸ
ው፡ ነው። ከዳማማዊ፡
ዳዊት፡ ጀምሮ፡ እስከኔ
ድረስ። አሁንም፡ ቦታ
ቸውን፡ ሁሉ፡ ልቀቅል
ኝና፡ ቦታውን፡ ይዤ፡ በ

ሥርዓት፡ እኔ፡ እተበ
ላቸዋለሁ፡ አለው፡ በት
ረኩም፡ እሺ፡ ብሎ፡ ይ
ቀበል፡ ጀመረ፡ እስከ፡
ዛሬ፡ ድረስ። ፡፡የሶር
ያ፡ ሊቀ፡ ጳጳስ፡ የግንቱ፡
የጎልጎታ፡ ታሪኮን፡ ጸ
ፎ፡ የሰጠኝ፡ ይህ፡ ነው፡
በዘመነ፡ ሉቃስ፡ በ፲ወ

ወ፲፱፻፺ወ፫፡ ዓመተ፡
ምሕረት፡ በግንቦት፡
በ፫ቀን፡ በሀበሻ፡ በክ
ርጅ፡ እጅ፡ እንደ፡ ነበረ።

የዚህም፡ ቷሬክ፡ የጎ
ቀዷ፡ ከኅብንደሚን፡ ዮኔ
ዲስ፡ መጽሐፍ፡ ነው፡ በ
፲ሽህ፡ ከ፲፱፡ ከ፹፮፡ ዘ
መን፡ ነው፡ ይኸውም፡ እ

ስከ፡ ዛሬ፡ ድረስ፡ ፴፱፡ ነ
ው፡ ሀበሾች፡ በዚህ፡ በቀ+
ደሰ፡ ቦታ፡ በኢየሩሳሌ
ም፡ ኅብዙ፡ ቦታ፡ ነበራቸ
ይህ፡ ሁሉ፡ ስፍራ፡ የነበራቸው፡ ዛሬ፡ ፩ ቦታ፡ የላቸውም፡
ው፡ ይኸ፡ ሁሉ፡ የሀበሾች፡
ነግሥታት፡ ቦታ፡ አለን፡
ኅበሰው፡ ወደመንግሥ
ት፡ ባይልኩ፡ ባይመረ
ምሩ፡ ባይጠይቁ፡ ነው፡

ኂሳ፡ሀበሾች፡ቢጨን
ቃችው፡ወደ፡ሮም፡
ሊጠጉ፡ሄዱ፡ሮምም፡
አልተቀበላቸውም፨
ደግሞ፡ወደ፡አርመን፡
ሄዱ፡ተቀበላቸው፡
(ውል፤አርመን፡ከሀበሾ
ች፥ግራ፡አደረገ፨ውሉ
ም፡እንዴህ፡ነው፡ከኅ

ልኅቷ፡ውሺኙ፡ደለ
ውን፡ሁሉ፡ቦኂታ፡ከሀበ
ሾች፡ግራ፡አንድነት፡
ሁነው፡ሊኖሩ፡ነው፡ከ
ዜደ፡በፊት፡አርመኖ
ች፡ከኅልኅቷ፡ምንም፡
ቦኂታ፡አልነበራቸውም፡
ቦኂታውን፡ከደዙ፡በኂሳ፡
ቂጣውንና፡ወጡ፡ደሰ

ጣቸው፡ጀመረ፡ወዲያ
ውም፡ኖቲት፡ቀን፡ኦ
ንደ፡ሰጣቸው፡ተጣሉ፡
ቲጣውን፡አስቀረ፡ቦታ
ውን፡እንደያዘ፡ቀረ፡፡ከ
ዚህም፡በኋላ፡በኢየ
ሩሳሌም፡ብዙ፡የተገ
ረመ፡ነገር፡ሆነ፡እንዴ
ት፡በኖቲት፡ቀን፡ምጣ

ብ፡ቦታቸውን፡በሰሟ
ባቸው፡አደለ፨ ፨

ሁለተኛ ምዕራፍ፡

መርሑም፡ሽረፋ፡የ
ሚባል፡እስላም፡ነበረ፡
የቆዱው፡ዘመድ፡ነው፡
ቆዱም፡ማለት፡በሰላ
ሞች፡ቤት፡በላፍታሐ፡
ነገሥት፡ነው፡በጣላ

ሙድ፡በቃዴው፡ጊዜ፡
ፍርድ፡አድርጎ፡ነበር፡
ለስላሞቹ፡በቦታ፡ነገ
ር፡ቦታ፡ለግለቦታ፡እን
ዲመለስ፡፡ሙኘራን፡
የሰርደ፡ዮሴፍ፡የሚ
ገል፡ከሀበሾች፡ገራ፡
ፍቅር፡ነበረ፡የጎልጎታ፡
ን፡በሩን፡ለመክፈት፡

ለመዝጋት፡አ፩ሁን
ው፡ደግሞም፡ይህ፡ሁ
ሉ፡ቦታቸው፡እንደነ
በረ፡ሁሉ፡ያውቃል፡ደግ
ሞም፡የአርመን፡ማ
ኅበሮች፡ቦታ፡አልነ
በራቸውም፡፡ኋላ፡ግን፡
ብዙ፡ገንዘብ፡ለስላሞ
ች፡እየሰጡ፡ቦታቸውን፡

ሁሉ፡የሀበሾችን፡የ
ኩርዶችን፡ወሰደት፡
ይህ፡ሁሉ፡ቦታቸው፡
መሄድ፡ነገሥታቱ፡በ
ታ፡አለን፡እርስት፡አ
ለን፡ብለው፡ባይፈል
ጉት፡ባይመረምሩትን
ው፡ ፨ ፨ ፲፬፡ምዕራ
ፍ፡ ፨ ታሪኩ፡የ፬፻ዘ

መን፡ነው፡የጥንት፡
ታሪክ፡ከኅልኅቷ፡የ
ሚወጣው፡የብርሃኑ፡
ነገር፡መጀመሪያ፡ብ
ርሃን፡የሚያወጣ፡
ከኅልኅቷ፡ውሺኙ፡ከ
ሁሉ፡ሕዝብ፡በፊት፡
ራይስ፡የሀበሾ፡ነው፡
፨ ፨ ፪ትኛ፡የሮም፡

በትረክ፡ነው፡የሚገ
ባ፨ ፫ኛ፡የአርመን፡
ራይስ፡ነው፡የሚገባ፡
፨ ፨፬ትኛ፡የኩርጅ፡
ራይስ፡ነው፡የሚገባ፡፡
፭ኛ፡የሾርደ፡ራይስ፡
ነው፡የሚገባ፨፮ኛ፡የ
ግብፅ፡አራይስ፡ነው፡
የሚገባ፡፡ የዚህ፡ሁሉ፡

ጊዜው፡ተለወጠ፡የ
ፈተኛው፧ደኂሳ፡የኂ
ለኛው፡ወደፊት፡ሆነ፨
፨ ፨፩ኛ፡ምዕራፍ፡
ዘመጀለስ፡ሸሪፍ፡ቃዲ
ነት፡በኢየሩሳሌም፡በ
ኀተቀደሰ፡ቦታ፡የነበረው፡
ቃዲ፡መሐመድ፡የስላ
ሞች፡ባለ፡ፍትሐ፡ነገ

ጋሥት፡ የስሳሞች፡
ሃይማኖት፡ አስተማ
ሪ፡ በቤት፡ መንግሥ
ት፡ የሠርደ፡ አይነተ
ኛ፡ የክርስቲያኖችን፡
ሃይማኖት፡ ይመረ
ምር፡ ነበረ፡ መጻፍ፡ አ
ገኘ፡ ይህ፡ ታሪክ፡ ያለበ
ት፡ ነበረው። ኩሐኑን፡

የቄስ፡ ልጅ፡ ነው፡ ኄሳ፡
ግን፡ በኢየሩሳሌም፡
ባለው፡ ገዳም፡ ለሶርያ፡
ማኅበር፡ ጳጳስ፡ ተሾመ፡
ጳጳሱም፡ እንዲህ፡ ተና
ገረ፡ በኅልኅቱ፡ ውስ
ጥ፡ በስተምዕራብ፡ ያ
የሳይኛው
ለ፡ ይህ፡ የሶርያ፡ ነበረ፡ የ
ሴት፡ የሶርያ፡ ነበረ፡ የደብሩ፡
ደርቡ፡ መውጫ፡ የን

ጨዋቱ፡መሰሳሉ፡ች
ንካሩ፡መሠረቱ፡[ሁሉ፡]ደለ
በት፡የሶርያ፡ነበረ።
ደማሞም፡ተቤተ፡መ
ንግሥት፡ቦታ፡የሚ
ሰልል፡ሹም፡[መማ]ማሕሙ
ድ፡አፈንዴ፡የፍርድ፡
በኢየሩሳሌም፡ቅድ
ስት፡መጥዋ፡አየ፡ሰለ

ለ።ይህ፡በስተምሠራ
ዝበ፡ደለ፡የንጨቱ፡መ
ስሳል፡ምስማሩም፡ሁ
ሉም፡እንዴ፡ጥንቱ፡እን
ዴቀመጥ፡ለሶርያ፡ዝበሎ፡
ተናገረ።በደቡብ፡ደለ
ው፡ደርዝብ፡የማፅ፡ነው፡
በስተምዕራብ፡ደለው፡
ደርዝብ፡የሀበሾች፡ነው፡

ዱማመኛም፡ በግምሥ
ራቅ፡ አንቲኻ፡ ቤተ፡
ክርደን፡ አሳቸው፡ የሀ
በሾች፡ ይህ፡ ሁሉ፡ የጠ
ፋ፡ ፲፻፡ ዘመን፡ ነው፡፡
ከዛንት፡ መጽሐፍ፡ የ
ተገኜ፡ ተቋዱ፡ው፡ ነው፡
የኀልኅቷ፡ ነገር፡ የማ
ገር፡ ለሰርደኛ፡ ለሀበሻ፡

ሕዝቡ፡ ሁሉ፡ ቦሏት
ው፡ እንደ፡ ነበረ፡፡ እናው
ቋለን፡ እርስዎቸውን
ው፡፡ ደማሞም፡ ኀልኅቷ፡
የሀበሻ፡ ወትፍ፡ ነው፡፡

ጌቷቸኛ፡ ኢየሱስ ክር
ስቶስ፡ ሳይወለድ፤ ነ
በረ፡ ኼሮድስ፡ በርሱ፡
መንግሥት፡፡ ጌታ፡ ተ

ወለዱ፨ ክርሱ፡ በኋ
ላ፡ ቄሳር፡ በሮም፡ ነገሠ፡
ጲላጦስን፡ ሹሞ፡ ኢየ
ሩሳሌምን፡ ሊገዛ፡ ሰደ
ደው፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ በ
ጲላጦስ፡ ፈቃድ፡ ጌታች
ንን፡ አይሁድ፡ ሰቀሉት፡
ጌታ፡ ከተወለደ፡ ጀም
ሮ፡ እስኪሰቀል፡ ፴፫

ዘመን፡ ሆነው። ጌታ፡
ከተሰቀለ፡ በኋላ፡ በ፵
ዘመን፡ ጥጦስ፡ አስፋ
ስያኖስ፡ አይሁድን፡ አ
ጠፋቸው፨ ከዚህ፡ በኋ
ላ፡ ፫፻፳፯፡ ዘመን፡ ከሆ
ነ። ቈስጠንጢኖስ፡ ነ
ገሠ፡ ከዚያ፡ ወዲያ፡ እ
ናቱን፡ ሰዶ፡ ኢየሩሳሌ

ምን፡በ፳፡ዓመት፡ስ
ራች፡፡እርሰዋ፡ግን፡ም
ስራቡን፡ለሮም፡ምሥ
ራቁን፡ለሀበሻ፡ሰጠች፡
ጊቷ፡ክተወለደ፡ጀም
ሮ፡፯፻፴፯፡ዘመን፡ሲ
ሰሦሥ፡
ሆን፡ዑመር፡መጥጣ፡
ደብረ፡ዘይት፡ተቀም
ጦ፡ሳለ፡ለሀበሻ፡የጥን

ት፡ቦቷቸው፡ ፡ነው፡፡
ብሎ፡መቃራት፡ሰሊ
ብን፡ሰጠ፡፡የሮም፡በ
ትረክም፡ሰፍሮንዮ
ስ፡የሚባል፡ጊዴ፡ተገ
ናኘው፡፡ክርስቲያን፡
በክርስትናቸው፡በየ
ቦቷቸው፡እንዳይታወ
ኩ፡እንድጸናል፡ካህና

ት፡መነኮሳት፡መነ
ኮሳይያት፡በየርስቷ
ቸው፡እንዲጫሙ፡
ያንዱን፡አንዱ፡እንዲወ
ስዱ፡እንድቷጼናል ን፡
ብሎ፡ነገረው፡፡ዑመ
ር፡ክታብም፡ለሰፍሮ
ችዮሉ፡ያፈኸውን፡ሁሉ፡
እሺ፡አለው፡፡ፈረማዊን፡ጆ

ሮ፡ሰጠው፡ሰለ፡አብ
ያተ፡ክርስቲያናት፡ብ
ሎ ፡፡ ኰርጅ፡አበሻ፡
ፈረንጅ፡አርመን፡ሶ
ርያ፡ለሊህ፡ሁሉ፡የሮ
ም፡በትረክ፡ቷሳቶች
ው፡ነው፡፡ቤተ፡ክርስ
ቲያን፡ግን፡ያንጊዜ፡ሁ
ሉ፡አንድነት፡ነበረ፡አ

አልተለየም፡፡በትረ
ኩ፡ግን፡የንጉሠታት፡
ወግን፡ነው፡ና፡መሐመ
ድ፡በጁ፡አትሞ፡አነበ
ረው፡፥በፍልስጥኤም፡
የነበሩ፡ክርስቲያን፡ሁ
ሉ፡እስከ፡ከሊፋ፡ድረ
ስ፡አብድል፡ማልክ፡፯
፻፲፫፡ዘመን፡ደስታ፡

ነበረ፡ከዚኽ፡በኋላ፡
አባሳዩ፡መንሱር፡መ
ጣ፡እስከ፡፱፻ዘመን፡ለ
ክርስቲያን፡እጅግ፡ሁ
ከት፡ሆነ፡፡ከጽሎ፡አሮ
ን፡ራሺድ፡መጣ፡እስላ
ም፡እጅግ፡ይወዳል፡እኛ
ዛብጥ፡፡ለክርስቲያንም፡
ደኅና፡ሆነ፡ሁሉ፡ወደ

ደው፡ ሰሳም፡ ሆነ፡፡ ከ
ዚነህ፡ በኄሳ፡ ፳፻፯፪፡ ዘ
መን፤ ሆነ፡ ሀካም፡ የሚ
ገል፡ መጣ፡ ለክር ስቲ
ያን፡ እጅግ፡ ሁከት፡ ሆነ፡
፩ድ፡ ዘመን፡ የእግዚአ
ብሔርን፡ ስም፡ የሚያ
ነሳ፡ የክርስቲያን፡ ዘር
እ፡ ጠፋ፡ ኀልኀልቷንም፡

አቃጠለው፡ በወርቅ፡ በተ
ር፡ ተርቶ፡ ነበርና፡ በእግ
ዚአብሔር፡ ኄይል፡ ሳ
ይቃጠል፡ ቀረ፨ ከፋት፡
በንገሥታቱ፡ ሁለ፡ ተ
ሰማ፡ ንገሥታቱ፡ ቢነሱ
በት፡ የጠፋውን፡ ሁሉ፡
ያቀና፡ ጀመሬ፡፡
ሞተ፤ ሰል፡ ግብሳክ፡ የሚ

ባል፡የልጅ፡ልጅ፡ፈጺ
መው። ከዚህ፡በኋላ፡
፲፩፻፡ዘመን፡ሲሆን፡ፈ
ረንጅ፡መጣ፡፲፰፡ዘመ
ን፡ገዛ፡ይህ፡ሁሉ፡ሲሆ
ን፡አበሻ፡እጅ፡አለተተ
ዋም። ሺሕ፡ከ፲፯፡ዘመ
ን፡ሲሆን፡ሰላህዲን፡የ
ሚባል፡መኘጉ፡መቷ

ራት፡ሰሊብን፡የኘንት፡
ዮኳቸው፡ነው፡ብሎ፡ለ
ሀበሾች፡ሰጠ፥የኘንት፡
ዮኳቸው፡መሆኑን፡የሀ
በሾች፡ሰላህዲን፡ጆሮ፡
የሰጠ፡ሳፍሮንዮስ፡የ
ሚባል፡የሮም፡በት
ረክ፡ነው። ጦር፡አደረ
ግ፡ከፈረንጅ፡ጋራ፡እማ

የማይሆለት፡ቢሆን፡
ፈረጅ፡ወዷደፉ፡ለሞ፡
ሄዷ፡የፈረንጅኝ፡ክፉ
ት፡አይሞ፡ኀልኀቷን፡
አንዱን፡ደጅ፡ትሞ፡ደ
ጅን፡መስኮቱን፡ሁሉ፡
ዘጋው፡፡ይህን፡ካደረገ፡
በኋላ፡ሙሳውን፡ሊአ
ፈርሰው፡ወደደ፡የበት

ረኩንሞ፡ቤት፡መጩ
ህያ፡አደረገው፡፡በትረ
ኩም፡አሰሳህ፡ዷን፡ኀል
ኀቷን፡አቷጥፉ፡ብሎ፡
ቢስምነው፡እቢ፡አለ፡፡
ዩስሐቅ፡አንጊሊዎስ፡የ
ሚሉት፡ንጉሥ፡እስጥ
ቡል፡ነበረኛ፡፡በትረኩ፡እ
ንዷህ፡ሆነ፡ብሎ፡ወረ

ተት፡ሰዴድ፡ድስሐት፡
እንጌሌዋስ፡ለሰሳህ
ዴን፡ብዙ፡ወርቅ፡ግጼ፡
በረከት፡ሰደደለት፡እ
ጅግ፡ደስ፡አለው፡ደስ፡
ካለው፡ዘንድ፡፡ለሮም፡
እንደምንትሕ፡ዘለው፡ነ
ልንቷን፡ሰጠው፡ከደን
ጊደ፡ሳይ፡ሰሳህዱን፡ዲፌ

ለት፡ጁሮም፡ከሠሠስኮ
ት፡እኖረለት፡ከደንጊ
ያው፡ያለ፡ነገር፡እኔ፡ሰላ
ሁዴን፡የምስር፡የኤየ
ሩሳሌም፡ንጉሥ፡አዋ
ጅ፡እነግራለሁ፡መነኮ
ሳት፡ተሳውስት፡ነገሥ
ታት፡ወገን፡ትልንቷን፡
የሚስሙ፡ኰርጅ፡ሀበ

ሽ፡ አርመን፡ ፈረንጅ፡
እንዚህ፡ ሁሉ፡ ቀረኙ፡ ሲ
ያዙ፡ ነበረኙ፡ አጅዙ፡ አያ
ነኹ፡ ብለው፡ አዋጅ፡ ነገ
ረ፡፡ ደግሞ፡ በኢየሩሳ
ሌም፡ ሳለ፡ ክርስቲያ
ኙ፡ ሁሉ፡ ሮማ፡ አዛጋር፡
ዴሁን፡ ብርሃን፡ ያወጣ፡
በርሱ፡ እጅ፡ ብለው፡ አዘ

ዙ፡ እንግዴህ፡ እስላም፡
በክርስቲያን፡ ሳዩ፡ አሰ
ት፡ እዛዜ፡ ክፉ፡ አቋር
ጉ፡ ብለው፡ አዘዙ፡፡ ካዘ
ዙ፡ በኋላ፡ ሺህ፡ ክ፯፻፹
፱፡ ዘመን፡ ሲሆን፡ ሰሊብ
ዮን፡ የሚባል፡ ፈረንጅ፡
መጣ፡ ኢየሩሳሌምን፡ ገዛ፡
የሮም፡ በትረክ፡ ሊዮን

ድዮስ፡የሚገባል፡ነገ
ረ፡አባረው፡ሰደዱት፡
የርሱ፡ሕዝብ፡ሁሉ፡ሮ
ም፡የሆነ፡ተሰደደ፡፡ከዚ
ህ፡በኋላ፡ጥቂት፡ቀን፡
ነው፡አልዘገም፡በሺህ፡
ከ፪፻፡፶፡፬፡ዘመን፡ሲሆ
ን፡ኰርጅ፡መጣ፡በም
ስር፡ንጉሡ፡ትእዛዝ፡

ነው፡የመጣ፡፡የምሥ
ር፡ንጉሡ፡ስሙ፡ሳል
ሕ፡ኢዮብ፡ይባላል፡እነ
ዚያው፡ይገዛሉ፡፡ያንጊ
ዜ፡ኩርጅ፡በጎልጎታ፡
ዘፋ፡ሰራ፡እጅግ፡ጥፋ
ት፡አጠፋ፡፡ይህ፡ካለፈ፡
በኋላ፡በኃይል፡ክርስ
ቲያን፡እንደ፡ቀደመ

ው፡ተመልሰው፡ያ
ዙ፡ሮምም፡እንደ፡ፌ
ተኛው፡የጎልጎታን፡
መኽፈቻ፡ያዙ፡፡ከዚኽ፡
ወዲያ፡ሺህ፡ከ፫፻፯፡
ዘመን፡ሲሆን፡የሰኙ
ሁል፡ንጉሥ፡ዮሐንስ፡
ኮተኩዜኖ፡የሚባል፡
ከምስር፡ንጉሥ፡ኬየ

ፉሳሌሞን፡ኩርጅ፡ያ
ጠፋትን፡ሊሰራ፡ፈቃ
ድ፡ተቀበለ፡መስቀሉ
ን፡ዴር፡ሡልጣንን፡ለ
ሀበሻ፡ሰጠ፡፡ከዚኽ፡በ
ኋላ፡ሀበሾች፡ከመስ
ቀሉ፡ሳይ፡ትንሺ፡ትን
ሺ፡ቤት፡ሰኑ፡ሀበሻና፡
ግብፅ፡ልሳንና፡ጠግይ

ሁ፡መገናኛ፡የሳቸው
ም፡፡ሀበሾች፡ከነገሥ
ታቱ፡የጌታችንን፡ል
ብስ፡ከተካፈሉበት፡
ቦታ፡ሄደው፡ደጅ፡ጠኑ፡
ከዚያ፡ማብጾች፡ያደረጉ
ትን፡በጎልጎረቷ፡ጉድ
ን፡ይቀደሱ፡ብለው፡ሰ
ጧቸው፡፪ ዓምድ፡ነ

ለው፡ተጽሕፈ፡ከሙ፡
፳፡ለጥቅምት፡በ፲፱ወ
፳፱፻፫፡ ዓመተ፡ምሕ
ረት፡በዘመነ፡ሉቃስ፨

ንጉሠ፡ነገሥት፡ ሰላ
ሴ፡ዲን፡ለሀበሾች፡ሰ
ጠ፡በኢየሩሳሌም፡ቅ
ድስት፡መስቀሉን፡የ
መስቀሉን፡ዙሬደው

ን፡ታቱንም፡መስ
ቀሉ፡የወጣበትን፡
ሳዩኝም፡ዙርዶ፡ግግ
ውን፡፡በስተቀኝ፡ዶለ፡
ኸተሬክ፡የተገኘ፡፡በኢ
የሩሳሌም፡የተገኘ፡በ
መጽሐፉ፡ታሬክ፡፡በ
ሐዋቹ፡በመምህር፡
ሚካኤል፡ጊዜ፡በሺ

ህ፡ኸ፱፻፩፡ዓመት፡
ንጉሡ፡ነገሥት፡ሰሳ
ህዴን፡ሰጠ፡ለሀበሻ፡ኛ
ኝትም፡ሰፍራቸው፡ን
ው፡እናውቃለን፡፡መስ
ቀሉ፡የወጣበት፡ግብሳ
ጡ፡ሳዩኛው፡የንሣቸ
ው፡እንደሆን፡እናውቃ
ለን፡፡የገዳሙ፡ዙሬዶ፡

የሐዋርያት፡ቤተ፡
ክርስቲያን፡የሚገለ
ው፡፡ የጥንቱ፡ትልቁ፡
በር፡የሀበሻ፡ነው፡ ደሞ፡
አንድ፡ቤተ፡ክርስቲ
ያን፡የሌጊዮስ፡መቃ
ብር፡የሀበሻ፡ነው፡ከአ
ብርሃም፡ቤተ፡ክርስ
ቲያን፡አጠገብ፡አር

መን፡ዩዝት፡ያለ፡ቤት፡
ክርስቲያን፡የሀበሻ፡ነ
ው፡፡ እክሊለ፡ሣክ፡የደ
ፉበት፡ቤተ፡ክርስቲ
ያን፡ንጉሠ፡ነገሥት፡
ስላህዴን፡ለሀበሻ፡ሰጠ፡
ይኸ፡ለትውዱ፡ትውልድ፡
እስከ፡ዘለዓለም፡ድረ
ስ፡ይሁናችሁ፡ብሎ፡ሰ

ጠ፡ቤት፧የሰሩ፡እንደ
ቀመጡበት፡፡ደግሞ፡
በሐዋርያት፡ቤተ፡ክር
ስቲያን፡በታች፡ታላቅ፡
ቢር፡አለ፡ይህ፡፬ኛ፡ቢር፡
ነው፡ከ፯ ቢር፡ከኅል
ኅንታ፡ዙሪያ፡ከሳዩ፡ይኽ፡
የሀበሻ፡ቢር፡ነው፡፡፬ኛ
ው፡ይህ ሞ፡ታሪኩ፡የተ

ገኘ፡በሺህ፡፱፻፲፡ዘ
መን፡በሀበሻ፡ሺህ፡ከ፲
፱፳፯፡ዘመን፡ነው፡የግ
ዷ ማችን፡ታሪክ፡ይህ፡
ነው፡የግማቹን፡ታሪክ፡
ይህ፡ነው፨
ይትባረክ፡እግዚአብሔ
ር፡አምላክ፡ፈቀደ፡እ
ግዚእ፡ራይስ፡ዘደር፡

ሥልጣን፡ ዘአፈጸ
መኒ፡ በሰላም፡ ይቤ፡ አ
ለቃ፡ ወልዴ፡ መ
ድኅን፡ አረጋዊ፡ ዘኢየ
ሩሳሌም፡ ቅድስት፡፡

በኢየሩሳሌም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ገዳማት ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡

ቀ77